

Länsstyrelsen
Gävleborg

Naturvårdsenheten

BESLUT

2018-09-18

1 (15)

Dnr 6024-2017

04—207

Se sändlista

BILDANDE AV FÄBODS NATURRESERVAT

Beslut

Länsstyrelsen förklarar med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken (1998:808) det område som avgränsats på karta enligt bilaga 1 och 2, med den gräns som slutligen märks ut i fält, som naturreservat. Naturreservatets namn ska vara Fäbods naturreservat.

För att tillgodose och uppnå syftet med naturreservatet förordnar länsstyrelsen med stöd av 7 kap. 5, 6 och 30 §§ miljöbalken samt 22 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. att nedan angivna föreskrifter ska gälla för naturreservatet (se Föreskrifter för naturreservatet samt karta i bilaga 3).

Slutligen fastställer länsstyrelsen med stöd av 3 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. skötselplan enligt bilaga 4 för naturreservatets långsiktiga vård. Förvaltare för naturreservatet ska vara länsstyrelsen.

Förevarande beslut träder i kraft när det vinner laga kraft. Beslutet riktar sig till var och en, fastighetsägare och innehavare av särskild rätt, vars rättigheter att använda mark- och vattenområden berörs inom reservatsområdet. Föreskrifterna enligt punkten C om rätten att färdas och vistas inom naturreservatet och om ordningen i övrigt inom naturreservatet träder dock i kraft den dag som framgår av kungörelsen i länets författningssamling, och dessa föreskrifter gäller därvid enligt 7 kap. 30 § andra stycket miljöbalken omedelbart, även om de överklagas.

Uppgifter om naturreservatet

Benämning:	Fäbods naturreservat
NVR-id:	21-2047844
Kommun:	Hofors
Lägesbeskrivning:	10 km sydost om Torsåker, se översiktskartan (bilaga 2).
Centrumkoordinater (SWEREF99 TM):	N: 6700373 E: 583658
Gräns:	Se beslutskarta (bilaga 1), gränsen är markerad med den svarta streckade linjen.
Fastigheter:	Östansjö 1:2, Österhästbo 8:7
Markägare:	Staten genom Naturvårdsverket. Fastighetsbildning pågår.
Areal:	Total areal 8,2 ha Landareal 7,1 ha Produktiv skogsmark 1,9 ha
Natura 2000-område:	Fäbods SE630198
Förvaltare:	Länsstyrelsen
Friluftsliv:	Området är av litet intresse för friluftslivet.

Syftet med naturreservatet

Syftet med naturreservatet är att bevara den biologiska mångfalden, och att vårda och bevara värdefulla natur- och kulturmiljöer. Mer preciserat är syftet att bevara det sedan lång tid traditionellt hävdade odlingslandskapet.

Naturreservatet omfattar natur som ingår i det europeiska nätverket Natura 2000. Den värdefulla livsmiljön *Slätterängar i låglandet* (6510), samt de typiska växt- och djursamhällen som är karaktäristiska för dessa livsmiljöer i området ska ha gynnsamt tillstånd*. Strukturer som en tydligt hävdpräglad markvegetation med en naturlig och artrik artsammansättning, en öppen miljö

* =Gynnsamt tillstånd (på objektsnivå) är jämförbart med begreppet gynnsam bevarandestatus. Vad som menas med gynnsam bevarandestatus definieras i 16 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

med ett visst inslag av träd och buskar samt naturlig näringsstatus på ängarna ska förekomma i området.

Syftet ska nås genom att:

- Exploatering och andra arbetsföretag förhindras
- Slåtterängen hävdas kontinuerligt
- Inget skogsbruk bedrivs i området
- Skogen är betespräglad och skogsbrynet restaureras
- Åkermarken hålls öppen

Skäl för beslutet

Naturvärdena vid Fäbods består främst i den förhållandevis stora arealen välhävdad naturlig gräsmark med en anmärkningsvärt artrik flora av i länet sällsynta och rödlistade ängsväxter. Vegetationstyperna är friska och torra ängs- och hedtyper, som förutom de vanligare ängsväxterna också innehåller arter som stortimjan (VU), brudsporre, fältgentiana (EN), ängshavre, darrgräs, mandelblom, knägräs, kattfot, svart- och rödkämpar och gullviva. Svinrot och jungfrulin växer här på en av ett fåtal kända lokaler i länet. Naturtypen träd- och buskbärande ängsmark är ovanlig i länet, vilket också bidrar till värdet och är ett ytterligare skäl till att området behöver skyddas. Lika så den långa obrutna kontinuiteten som fodermark, friheten från störande ingrepp, lättillgängligheten och den öppna landskapsbilden. Marken är välhävdad och ogödslad vilket innebär goda förutsättningar för att de för naturtypen skyddsvärda arterna ska finnas kvar eller öka i antal.

Naturreservatet omfattar natur som ingår i den europeiska nätverket Natura 2000 som upprättats med ledning av direktiv från EU. Habitatet Slåtterängar i låglandet (6510) vilken är upptagen i art- och habitatdirektivet ska ha gynnsam bevarandestatus.

Det största hotet mot den värdefulla slåtterängen i Fäbods är utebliven hävd med igenväxning som följd. Genom att området skyddas som naturreservat ges större möjligheter att hävda området framgent.

Föreskrifter för naturreservatet

Föreskrifterna under A och C nedan utgör inte hinder för förvaltaren av naturreservatet eller av förvaltaren utsedd uppdragstagare att utföra de åtgärder som behövs för att uppnå syftet med naturreservatet, som framgår av föreskrifterna B1-B14 nedan och som preciseras i fastställd skötselplan. Inte heller utgör föreskrifterna hinder för länsstyrelsen eller av länsstyrelsen utsedd

uppdragstagare att utföra inventeringsverksamhet, nödvändig insamling av bestämningsmaterial, eller annan dokumentation av växt- och djurliv, andra naturförhållanden och friluftsliv inom naturreservatet.

Föreskrifterna utgör inte hinder för befintliga vattendomar. Inte heller utgör de hinder för normalt underhåll, enligt servitut akt nr 21-tor-3425, dnr 167/66, av del av befintlig brukningsväg i reservatet på stamfastigheten Östansjö 1:2, se karta bilaga 3. Föreskrifterna utgör heller inte hinder för nyttjande och normalt underhåll av befintliga vattenledningar/vattenslangar som går genom reservatet från Fäbodsjön till stugorna på Östansjö 1:5 och 1:7, och av de mindre pumphus/lådor i reservatet som används till vattenslangarna, se karta bilaga 3. Ledningarna/slangarna ligger delvis i diken och är delvis nedgrävda. Föreskrifterna utgör inte heller hinder för underhåll av den befintliga samfällda vägen i norr, som angränsar till reservatet. Med befintlig avses tidpunkten för det här beslutet.

A. Föreskrifter enligt 7 kap. 5 § miljöbalken om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden

Utöver vad som gäller enligt andra författningar är det förbjudet att

1. avverka träd eller buskar, eller att ta bort eller upparbeta dött träd eller vindfälle,
2. uppföra eller anlägga byggnad, brygga, bro, mast, antenn, torn, campingplats, luft- eller markledning, stängsel, hägnad eller annan anläggning,
3. utan länsstyrelsens tillstånd sätta upp stängsel för betesdjur,
4. anlägga väg, stig, vandringsled eller parkeringsplats,
5. bedriva vattenverksamhet, som t.ex. att utföra vattenreglering eller leda bort vatten,
6. bedriva täkt, anordna upplag, borra, mejsla, måla, spränga, gräva, schakta, dämna, tippa, fylla ut, dika, muddra, eller på annat sätt skada mark och block,
7. bedriva mineralutvinning,
8. använda eller sprida kemiska och biologiska bekämpningsmedel, kalk, gödselmedel eller växtnärsämnen,
9. framföra motordrivet fordon,

10. utan länsstyrelsens tillstånd köra med motorfordon i samband med fagning, slåtter samt bortförsel av hö inom forskriftsområde Ängen, se karta bilaga 3,
11. sätta upp tavla, plakat, affisch, skylt eller göra inskrift,
12. plantera in eller sätta ut växt- eller djurart,
13. upplåta mark för organiserade tävlingar,
14. upplåta mark för militära övningar.

Föreskrift 1, 6, 8, 9 och 12 ovan utgör inte hinder för brukande av jordbruksmark inom föreskriftsområde Åkermark, se karta bilaga 3. Den brukningsväg som är utpekad på karta får vid brukande av jordbruksmarken användas för transport med motorfordon till och från föreskriftsområdet Åkermark, se karta bilaga 3. Vid använde av bekämpningsmedel på åkern är det av största vikt att man följer gällande regelverk för fast och anpassat skyddsavstånd för exempelvis diken. Detta för att undvika skador på floran på intilliggande ängsmark.

Föreskrift 9 ovan utgör inte hinder för älgdragare eller liknande som behövs för uttransport av större vilt från området vid den jakt som är tillåten i naturreservatet. Uttransporten ska ske på så sätt att skador på mark och vegetation minimeras.

Föreskrift 11 ovan utgör inte hinder för uppsättning av de skyltar som behövs i samband med den jakt och det fiske som är tillåtet i naturreservatet.

B. Föreskrifter enligt 7 kap. 6 § miljöbalken om förpliktelser för ägare och innehavare av särskild rätt till fastighet att tåla visst intrång

För att tillgodose syftet med naturreservatet förpliktigas ägare och innehavare av särskild rätt till fastighet att tåla följande intrång.

1. Utmärkning av naturreservatets gräns enligt Naturvårdsverkets anvisningar.
2. Uppsättning och underhåll av informationstavlor.
3. Underhåll av befintliga stigar och brukningsvägar med eventuell markering av dessa om behov uppstår.

4. Anläggande och underhåll av parkeringsplats.
5. Genomförande av naturvårdsinriktade restaureringsåtgärder (av engångskaraktär) inom forskriftsområdet Skogen, se karta bilaga 3, så som restaurering av skogsbrynmiljön.
6. Genomförande av återkommande skötselåtgärder inom föreskriftsområdet Skogen, se karta bilaga 3, så som skötselåtgärder för att efterlikna bete exempelvis genom försiktig luckhuggning och borttagning av smågran i luckor.
7. Genomförande av återkommande skötselåtgärder inom forskriftsområdet Ängen, se karta bilaga 3, så som plockhuggning av träd för att gynna ljusberoende markflora. Bortförel av nedhuggna och nedfallna träd.
8. Genomförande av återkommande skötselåtgärder inom forskriftsområdet Ängen, se karta bilaga 3, så som i första hand fagning och slåtter men även bränning. Material efter slåtter transporteras ut ur reservatet.
9. Genomförande av återkommande skötselåtgärder så som röjning av igenväxningsvegetation inom föreskriftsområdena Ängen, Åkermark samt Ohävdad strandäng, se karta bilaga 3.
10. Genomförande av bete i hela reservatet.
11. Genomförande av stängsling, hägnad av hela reservatet för betesdjur.
12. Genomförande av öppethållande av jordbruksmark inom föreskriftsområdet Åkermark, se karta bilaga 3, exempelvis genom att slå, beta, odla eller betesputsa marken. Mekanisk bearbetning är tillåten.
13. Återkommande borttagning av eventuella invasiva arter i naturreservatet.
14. Undersökning och dokumentation av växt- och djurliv, andra naturförhållanden och friluftsliv.

C. Föreskrifter enligt 7 kap. 30 § miljöbalken om rätten att färdas och vistas inom naturreservatet samt om ordningen i övrigt inom naturreservatet

Utöver vad som gäller enligt andra författningar är det förbjudet att

1. framföra motordrivet fordon,

2. ta ved, elda eller tälta,
3. bryta kvistar, fälla eller på annat sätt skada levande eller döda stående eller omkullfallna träd och buskar,
4. skada, plocka eller samla in växter, svampar och lavar,
5. klättra i boträd, uppehålla sig nära rovfågelbo, lya eller gryt, samla in djur eller på annat sätt skada eller störa djurlivet,
6. sätta upp tavla, plakat, affisch, skylt eller göra inskrift,
7. skada fast föremål eller ytbildning, så som att omlagra eller bortföra sten, gräva, eller därmed jämförligt,
8. rida eller cykla,
9. använda området för organiserade tävlingar,
10. använda området för militära övningar.

Föreskrift 4 ovan utgör inte hinder för plockning för eget behov av sådana bär, matsvampar och växter som inte rödlistade.

Föreskrifterna 1, 5 och 6 ovan utgör inte hinder för innehavare av särskild rätt i samband med den jakt som är tillåten i naturreservatet.

Föreskrift 5 utgör inte hinder för tillåtet fiske.

Andra bestämmelser som gäller för området

Delar av naturreservatet är även Natura 2000-område (SE630198 Fäbods). För verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i Natura 2000-området krävs tillstånd enligt 7 kap. 28 a-29 §§ miljöbalken. För Natura 2000-området finns en upprättad bevarandeplan med länsstyrelsens diarienummer 7677–2017, 00-001-064.

Även om en verksamhet eller åtgärd inte är förbjuden enligt naturreservatets föreskrifter kan exempelvis anmälan/tillstånd till vattenverksamhet eller samråd enligt 12 kap 6 § miljöbalken krävas.

I artskyddsförordningen (2007:845) framgår vilka arter som omfattas av fridlysning, exempelvis alla orkidéer.

Ärendets beredning

Området beskrevs första gången i Länsstyrelsens rapport 1993:2, *Ängar och hagar i Gävleborg: Länsstyrelsens inventering av naturliga fodermarker*, efter att ha inventerats år 1987. Då konstaterades området som skyddsvärt på grund av att det är ett stort och välhävdat slätterlandskap med anmärkningsvärt artrik ängsflora, en i länet ovanlig naturtyp i form av träd- och buskbärande äng. Ängen har också en lång kontinuitet och frihet från störande ingrepp. Området finns även med i Länsstyrelsens Naturvårdsprogram. Sedan 2005 skyddas en 1,3 ha stor äng (6510, Slätteräng i låglandet) i området som ett Natura 2000-område genom art- och habitatdirektivet.

Under 2017 hörde markägaren av sig till Länsstyrelsen och önskade säkerställa att skötseln av området kunde fortsätta även efter det att han själv inte längre kan hävda hela området. Även Naturskyddsföreningen i Hofors-Torsåker som tidigare under många år hjälpt till med slåttern hade svårt att mäta med detta nu. Länsstyrelsen gav beskedet att naturreservat kunde bildas av ängen, samt ett område runt omkring bland annat innefattande åkermarken. Detta för att säkerställa ängens framtid då den är starkt beroende av ljusinsläpp. Markägaren var intresserad av ett bildande av naturreservat och Länsstyrelsen påbörjade arbetet under 2017.

Naturvårdsverket godkände området för naturreservatsbildning under oktober 2017. Värdering av området genomfördes under december 2017, av konsultfirman N.A. Stefansson. Efter förhandlingar med markägaren löstes markåtkomsten genom att Naturvårdsverket köpte området under våren 2018. Förhandlingarna genomfördes av Torkel Öste Fastighetskonsulter AB.

Förbudet mot att avverka träd eller buskar, eller att ta bort eller upparbeta dött träd eller vindfälle, medför att pågående markanvändning avsevärt försvåras inom berörda fastigheter. Överenskommelse om ersättning enligt 34 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. och enligt 31 kap. miljöbalken har därför träffats med berörda sakägare.

I enlighet med vad som sägs i 4 och 5 §§ förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning, har Länsstyrelsen gjort bedömningen att föreskrifterna enligt 7 kap. 30 § miljöbalken innebär så begränsade kostnadsmässiga och andra konsekvenser att det saknas skäl för en konsekvensutredning av regelgivningen.

Beslut och skötselplan skickades på remiss till sakägare, myndigheter och andra berörda den 17 maj 2018, samt kompletterande den 15 augusti 2018. Följande synpunkter inkom:

- Hofors kommun, genom Västra Gästriklands samhällsbyggnadsförvaltning, anser att det är viktigt att bevara den biologiska mångfalden och att Fäbods naturreservat skulle bidra positivt till detta. De ser mycket positivt på bildandet av reservatet och har i övrigt inget att erinra.
- Sveriges geologiska undersökning (SGU) avstår från att yttra sig i ärendet.
- Försvarsmakten har inget att erinra i ärendet.
- Markägaren till Östansjö 1:5 och 1:6 påtalar att infarten till deras stuga delvis ligger i reservatet och att vägen måste få underhållas så att bil med släp ska kunna ta sig fram. De vill därmed kunna klippa gräset på ett område på ca 15 x 3 meter. Det finns ett servitut för att ta väg till fastigheterna. Markägaren meddelar också att de tar sommarvatten från sjön. Detta pumpas upp till stugan från sjön via ett litet pumphus och vidare upp till stugan via vattenslangar som ligger delvis dold i dike och delvis öppet på marken mellan sjön och diket, i reservatet. Slangbiten i sjön behöver fästas på lämpligt sätt för att kunna nyttja sugkraften. Markägaren meddelar vidare att bryggan som tillhör deras fastighet byggdes före 1975, vilket finns dokumenterat hos länsstyrelsen. Bryggan behöver underhållas och repareras och växer det upp för mycket sly kring bryggan vill man ha möjlighet att röja bort det. Den spång som idag finns från stugan till bryggan vill man ha kvar på nuvarande plats och få hålla framkomlig. Vid bryggan finns även en båt (eka) som markägaren vill ha kvar intill bryggan under sommaren, men även kunna vinterförvara på land intill sin brygga. Markägaren vill också ges möjlighet att vidta nödvändiga åtgärder på sin tomt så som byggnationer, plantera träd, borra efter vatten, ta hand om avlopp och sköta planteringar.

Länsstyrelsen anser att servitutet för att ta väg till stugorna på fastigheterna Östansjö 1:5 och 1:6 gäller stamfastigheten Östansjö 1:2 och inte på fastighet Österhästbo 8:7. Länsstyrelsen har förtydligat under de allmänna undantagen att underhåll får genomföras på en del av brukningsvägen, se karta bilaga 3. Där har också förtydligats att underhåll av vattenslang och pumphus är tillåtet. Bryggan byggd före 1975 tillhörande markägaren för dessa två fastigheter låg tidigare precis på reservatsgränsen. Naturvårdsverket har gjort en begäran till Lantmäteriet att en mindre ändring av gränsen ska göras vid lantmäteriförrättningen så att bryggan hamnar utanför reservatsgränsen. Markägaren till Östansjö 1:5 och 1:6 får därmed komma överens med markägaren till Östansjö 1:2 huruvida underhåll av brygga, stig till brygga och förvaring av båt får genomföras då det inte längre berör

reservatet. Reservatet påverkar inte åtgärder som ska genomföras på annan fastighet utanför reservatsområdet, emellertid gäller övrig lagstiftning, exempelvis strandskyddet. Dock kan förtydligas att det är förbjudet att utan tillstånd bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-områden. Länsstyrelsen har varit i kontakt med markägaren och dess ombud genom brev och delgivit ett mer omfattande svar på dessa frågor.

- Skogsstyrelsen har inget att erinra i ärendet.
- Naturskyddsföreningen i Hofors-Torsåker uttrycker sin glädje över bildandet av reservatet och är nöjda över att förslaget präglas av en helhetssyn för att förstärka skyddet för ängsmarken. De önskar dock att inget undantag görs för att få använda kemiska bekämpningsmedel i åkermarkens kantzoner då bestånden av stortimjan växer där och de tycker sig sett att den påverkats negativt av bekämpningsmedel som spridits hittills. De anser också att plockning av växter, svamp och lavar ska vara förbjudet även för eget behov, då det växer många skyddsvärda arter i området som inte är rödlistade. De befärar även att allmänheten ska kunna plocka brudsporre som är fridlyst, men inte rödlistad. Kring arteförekomsten i området har föreningen synpunkter på fågellivet samt förekomsten av fjärilar och marksvampar. Kring skötsel funderar föreningen över i vilka lägen man skulle ta till så drastiska metoder som bränning och vad det skulle uppnå som inte slåtter klarar av. De påpekar även att det är viktigt att om det tas in entreprenörer istället för personal från Länsstyrelsen vid skötsel av reservatet så är det viktigt att de har den rätta kunskapen att genomföra uppdraget. Man anser det också viktigt att hålla utsikten mot sjön öppen och att kanalisera besökare till stigarna i området.

Länsstyrelsen är glad att Naturskyddsföreningen i Hofors-Torsåker som är väl insatta i området tagit sig tid att komma med synpunkter. Det finns ett gällande regelverk för spridning av bekämpningsmedel med fasta och vindanpassade skyddsavstånd. Dessa ska naturligtvis följas av den som brukar åkermarken och länsstyrelsen bedömer att det bör räcka för att skydda området utanför åkern. Ett förtydligande kring detta har dock skrivits in under undantaget för åkermark under A-föreskrifterna. I dagsläget kommer inte länsstyrelsen att förbjuda plockning av svamp och växter som inte är rödlistade. Länsstyrelsen ska inte förbjuda mer än vad som kan anses nödvändigt. Om problem uppstår i framtiden får länsstyrelsen ompröva detta. Fridlysta arter skyddas enligt gällande lagstiftning även i naturreservat. Ett förtydligande av detta har gjort under rubriken "Andra bestämmelser som gäller för området". Skötseln för ängen är i första hand slåtter. Bränning finns inskrivet som en

möjlighet då det på flera håll i landet visat sig ha en positiv effekt på exempelvis fältgentianan. Länsstyrelsen vill därför i beslutet öppna upp för möjligheten att undantagsvis använda bränning som en alternativ skötselmetod om så kan behövas i en framtid. Om entreprenörer ska genomföra skötsel av ängen kommer detta att upphandlas och krav på rätt kompetens ställas. Det öppna landskapet där utsikten över sjön ingår som en del av bevarandet är inskrivet i beslut och skötselplan. Strandkanten är dock inte lika högt prioriterad i reservatet som ängen, och det är länsstyrelsens ekonomiska resurser som till viss del styr skötseln av området. I dagsläget finns inte planer på att enbart tillåta promenader på stigar för besökare i reservatet, men det finns inskrivet i skötselplanen att om problem uppstår så bör stigar markeras och besökare hänvisas dit. Möjlighet finns också att på informationsskyltarna förklara varför man inte ska trampa runt i ängen och länsstyrelsen tar synpunkten med sig i det framtida arbetet.

- Den nya markägaren till Östansjö 1:5 och 1:6 har inget att erinra mot förslaget men hade frågor om det kan påverka bygglov eller annat på dennes fastigheter.

Reservatet påverkar inte åtgärder som ska genomföras på annan fastighet utanför reservatsområdet, emellertid gäller övrig lagstiftning, exempelvis strandskyddet. Dock kan förtydligas att det är förbjudet att utan tillstånd bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-områden.

Länsstyrelsens motivering av beslutet

Tillämpliga bestämmelser

Enligt 1 kap. 1 § andra stycket miljöbalken ska densamma tillämpas så att bl.a. värdefulla natur- och kulturmiljöer skyddas och vårdas och den biologiska mångfalden bevaras.

Enligt 7 kap. 4 § första stycket miljöbalken får länsstyrelsen förklara ett mark- eller vattenområde som naturreservat i syfte att bevara biologisk mångfald, vårda och bevara värdefulla naturmiljöer, tillgodose behov av områden för friluftslivet, samt även för att skydda, återställa eller nyskapa värdefulla naturmiljöer, och/eller skydda, återställa eller nyskapa livsmiljöer för skyddsvärda arter.

Enligt 7 kap. 5 § andra stycket miljöbalken, följer att det i beslutet ska anges de inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden som behövs för

att uppnå syftet med naturreservatet. Enligt paragrafens tredje stycke får länsstyrelsen meddela beslut om nya inskränkningar eller nya skäl för naturreservat om det behövs för att uppnå syftet med skyddet.

Enligt 7 kap. 6 § miljöbalken får länsstyrelsen förplikta ägare och innehavare av särskild rätt till fastighet att tåla visst intrång om det behövs för att tillgodose syftet med naturreservatet.

Enligt 7 kap. 25 § miljöbalken gäller att vid prövning av frågor om skydd av områden skall hänsyn tas även till enskilda intressen. En inskränkning i enskilds rätt att använda mark eller vatten som grundas på skyddsbestämmelse i kapitlet får därför inte gå längre än som krävs för att syftet med skyddet skall tillgodoses.

Enligt 7 kap. 30 § första stycket miljöbalken jämfört med 22 § första meningen förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. får länsstyrelsen meddela föreskrifter om rätten att färdas och vistas inom naturreservatet samt om ordningen i övrigt inom naturreservatet om det behövs för att tillgodose syftet med skyddet.

Beskrivning av området

Gården Fäbods ligger i ett mindre jordbrukslandskap i ett i övrigt skogbeklätt landskap ca 10 km sydost om Torsåkers tätort. Området omfattar naturlig gräsmark, skog, åkermark och vatten, vilka tillsammans skapar en landskapsbild som tilltalar många. Ängsmarken är fördelad på ungefär lika delar öppen respektive träd-/buskbärande mark belägen i en sluttning ner mot Fäbodsjön. Ängsmarkerna vid Fäbods tillhör de allra artrikaste grässvållarna i länet med flera i länet idag sällsynta och hotade arter. Ängsmarken omges av åker i söder och skog i övriga väderstreck.

Ängen består av vegetationstyperna friska och torra ängs- och hedtyper som förutom de vanligare ängsväxterna också innehåller arter som brudsporre, fältgentiana, ängshavre, darrgräs, mandelblom, knägräs, kattfot, svart- och rödkämpar och gullviva. Svinrot och jungfrulin växer här på en av ett fåtal kända lokaler i länet. Ängsmarken genomkorsas av en enkel brukningsväg med renar mot den omgivande åkermarken. Här växer stortimjan på sin enda kända lokal i länet. Enligt den tidigare markägaren hävdades hela arealen som äng med slätter fram till 1940-talet. Därefter följde en period av bete tills gårdens kor såldes vid mitten av 1960-talet. Efter åren av bete har de mest öppna delarna skotts genom årlig slätter medan de träd- och buskbärande partierna har röjts från vedväxter årligen och slagits bara vissa år.

Skogen i reservatet domineras av granar med en uppskattad ålder av 90–120 år. Enstaka rönn, björk och tall finns också spridda i beståndet. Skogen ger ett skött intryck och saknar i stort sett död ved. Några enstaka vindfällen finns, men dessa ligger kvistade och kapade på marken. Igenväxta bryn mot ängsmarken visar att skogen tidigare har betats. Naturvårdsmässigt ligger det största värdet i möjligheten att genom utglesning utveckla mer ljusöppna bryn med tall och en mot ängsmarken väster och söder om skogspartiet. Skogen genomkorsas av en enkel brukningsväg från skogsbilvägen ner mot Källarbacken.

Åkermarken är traditionellt brukad. Dess främsta funktion ur naturvårdssynpunkt är att säkra ljusinsläppet till ängsmarken och bidra till en öppen landskapsbild. Mellan åkermarken och vattenlinjen ligger en 20–50 meter bred ohävdad strandremsa. Den intas av en högvuxen vegetation av piprör, bladvass, högorter och oftast lågvuxet vide. Enstaka björkar har lämnats spritt i strandkanten och i den västligaste delen tillkommer också en del medelålders granar och tallar.

Områdets långa obrutna hävdhistorik är en stor del av kulturvärdet. Brukningsvägar med renar mot åkermarken genomkorsar området. I den östligaste delen – Källarbacken – finns rester efter ett gammalt gårdsläge. Där lever fortfarande ett litet bestånd av mästerrot, en kulturväxt som förr odlades vid gårdarna och som kan ses som ett levande kulturminne. I den västliga delen av ängsmarken finns fyrkantiga hål i marken som enligt den tidigare markägaren är spår efter en bruksbebyggelse som revs för ca 150 år sedan.

Idag kan man uppleva Fäbods som ensligt beläget och långt från annan bebyggelse. Går man tillbaka i tiden till den epok när det var verksamhet i Gammelstilla och Skommarhyttan måste läget ha varit centralt, med gården belägen mitt emellan de båda platserna, vid vägen som förband dem. De gamla järnbruken var självförsörjande på livsmedel genom det jordbruk som bedrevs i närområdet. I den formen av jordbruk ingick fäboddrift som en viktig del, då alla näraliggande gräsmarker måste utnyttjas för foderproduktion för att försörja djuren under vintern. På fäboden förekom mest skogsbete. Fäbods har troligen från början varit fäbod under Gammelstilla bruk. Precis som på många andra fäbodar odlades marken successivt upp och övergick till en permanent bosättning.

Objektet är lättillgängligt via grusvägen omedelbart norr om området.

Bedömning

Området behöver skyddas för att tillgodose behovet av hävdade gräsmarker, öppna odlingslandskap och orörda skogar och för att bevara djur och växter som är knutna till dessa miljöer. Bildandet av Fäbods naturreservat bidrar

därmed till att uppfylla miljö kvalitetsmålen ”Ett rikt odlingslandskap”, ”Ett rikt växt- och djurliv” samt ”Levande skogar”.

Natura 2000-området Fäbods (SE630198) ligger inom naturreservatet. För Natura-2000-området finns en fastställd bevarandeplan med länsstyrelsens diarienummer 7677–2017.

Enligt kommunens kommuntäckande översiktsplan (Översiktsplan Hofors kommun, antagen 2010-06-14) ingår naturreservatet i ett område kallat Fäbods, utpekad för *Bevarande av odlingslandskap*. Länsstyrelsen bedömer därför att bildandet av naturreservatet överensstämmer med intentionerna i kommunens översiktsplan. I sitt remissvar är kommunen mycket positiv till bildandet av reservatet.

Länsstyrelsen bedömer att skogsbruk, andra arbetsföretag eller anläggningar ej går att förena med bevarande av områdets värden. Området är av stort värde för bevarande av den biologiska mångfalden. Det är därför enligt länsstyrelsens bedömning ett område som i enlighet med 1 kap. 1 § miljöbalken bör skyddas som naturreservat enligt 7 kap. 4 § miljöbalken. Att så sker bedöms vara förenligt med en från allmän synpunkt lämplig användning av mark- och vattenområdena enligt 3 och 4 kap. miljöbalken.

I reservatsbildningsprocessen ingår som en del att i alla frågor göra en avvägning mellan enskilda och allmänna intressen med den utgångspunkten att det ska finnas en rimlig balans mellan de värden som ska skyddas genom förbudet/inskränkningen, och den belastning som förbudet/inskränkningen har för den enskilde. Vid denna avvägning, enligt 7 kap. 25 § miljöbalken, har länsstyrelsen funnit att naturreservatets avgränsning och de inskränkningar som gjorts i rätten att använda mark- och vattenområden (föreskrifterna) är nödvändiga, och att de inte går längre än vad som krävs för att uppnå syftet med naturreservatet. Avvägningen har lett till att det i föreskrifterna finns undantag för bland annat brukande av åkermark.

Länsstyrelsen bedömer att de positiva effekterna för den biologiska mångfalden och för allmänheten är så stora att de överväger de negativa effekter som kan uppstå för allmänheten och för berörda fastighets- och sakägare.

Upplysningar

Länsstyrelsen kan med stöd av 7 kap. 7 § andra stycket miljöbalken medge dispens från meddelade föreskrifter om det finns särskilda skäl och om det är förenligt med förbudets eller föreskriftens syfte (7 kap. 26 § miljöbalken). Enligt 7 kap. 7 § sista stycket miljöbalken gäller att beslut om dispens får

meddelas endast om intrånget i naturvärdet kompenseras i skälig utsträckning på naturreservatet eller på något annat område.

Länsstyrelsen ska bedriva tillsyn över naturreservatet. I tillsynen ingår att tillse att reservatsföreskrifterna följs.

Av 29 kap. 2 och 2 a §§ miljöbalken följer bland annat att det kan medföra straffansvar att orsaka skada i eller bryta mot föreskrift som meddelats för ett naturreservat.

Har någon vidtagit åtgärd i strid mot meddelad föreskrift, kan länsstyrelsen enligt 26 kap. 9 och 14 §§ miljöbalken vid vite förelägga om rättelse.

Eftersom naturreservatet syftar till att bevara biologisk mångfald ska eventuella vindfällan och stormskadad skog lämnas. Bestämmelserna i 5, 6 och 10 §§ skogsvårdslagen (1979:429) ska inte tillämpas inom naturreservatet.

Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas hos regeringen, se bilaga 7.

Beslutet har fattats av landshövdingen Per Bill. I ärendet, som har handlagts och föredragits av handläggare Petra Forsmark, har även biolog Sofia Engberg, enhetschef Ann Gudéhn, jurist Caroline Näslund och biolog Linda Svensson deltagit.

Per Bill

Petra Forsmark

Denna handling är godkänd i Länsstyrelsens elektroniska system och har därför ingen namnunderskrift.

Bilagor:

1. Beslutslista
2. Översiktskarta
3. Föreskriftskarta
4. Skötselplan
5. Skrivelse av Risberg, Barbro, 2017
6. Historiska kartor från 1846 och 1905
7. Hur man överklagar
8. Sändlista

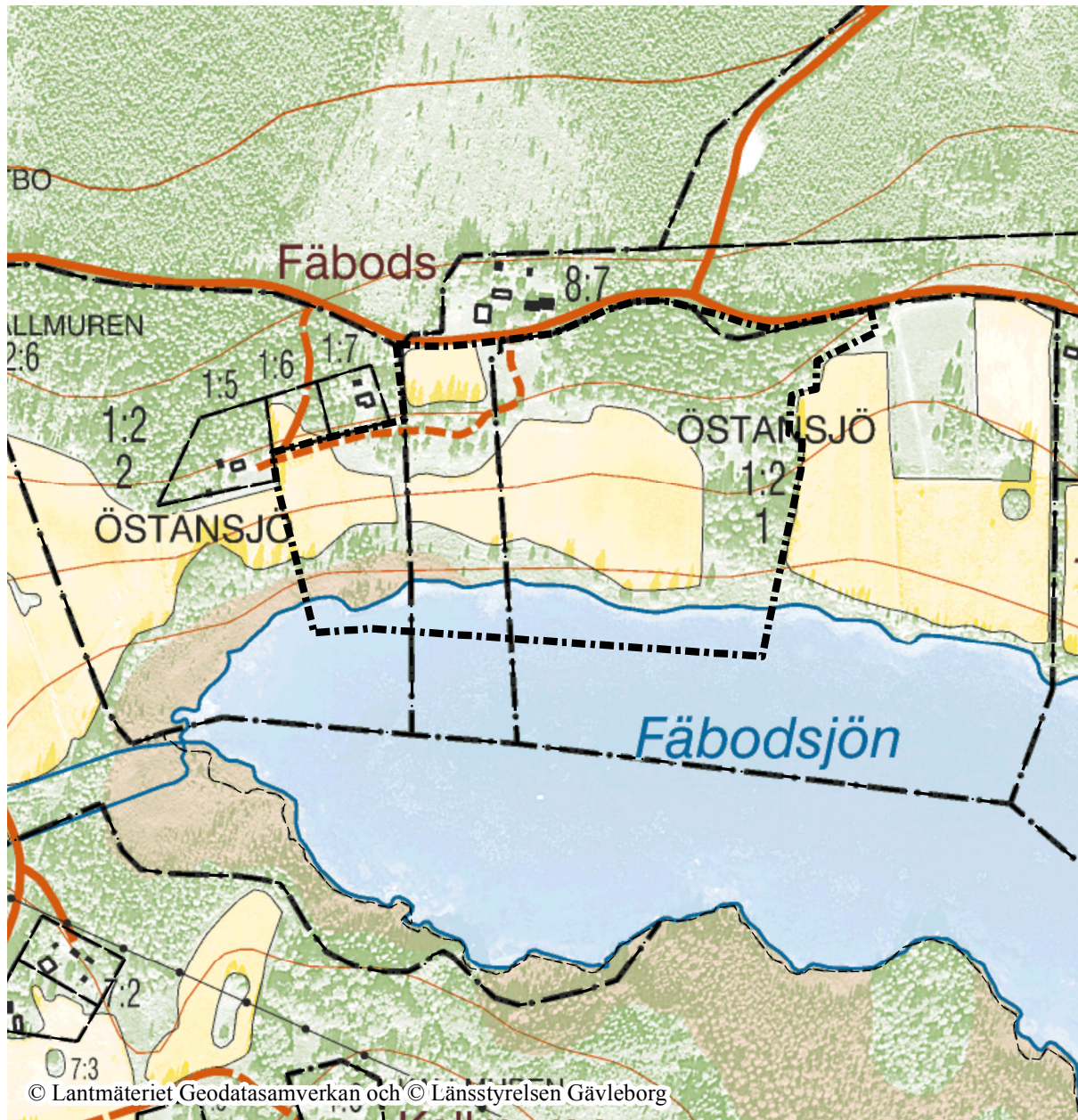
Länsstyrelsen
Gävleborg

Tillhör beslut 2018-09-18

Dnr 6024-2017
04-207

Bilaga 1

Fäbods naturreservat Beslutskarta

Bakgrundskarta: Fastighetskartan
Centrumkoordinater (SWEREF99 TM)
N: 6700373 E: 583658
Skala 1:5 000

0 25 50 100 150 200 250 Meter

Beslutskarta för Fäbods naturreservat
Gränsen är ej inmätt i fält

----- Gräns för naturreservatet
- - - - - Fastighetsgränser

Postadress	Besöksadress	Telefon	Faxnummer	E-post adress
Länsstyrelsen 801 70 Gävle	Borgmästarplan	010-225 10 00	010-225 11 50	gavleborg@lansstyrelsen.se

Länsstyrelsen
GävleborgFäbods naturreservat
ÖversiktskartaCentrumkoordinater (SWEREF99 TM)
N: 6700373 E: 583658

Bakgrundskarta: Vägkartan

Skala 1:100 000

0 0,5 1 2 3 4 Kilometer

 Fäbods naturreservat

Postadress

Besöksadress

Telefon

Faxnummer

E-post adress

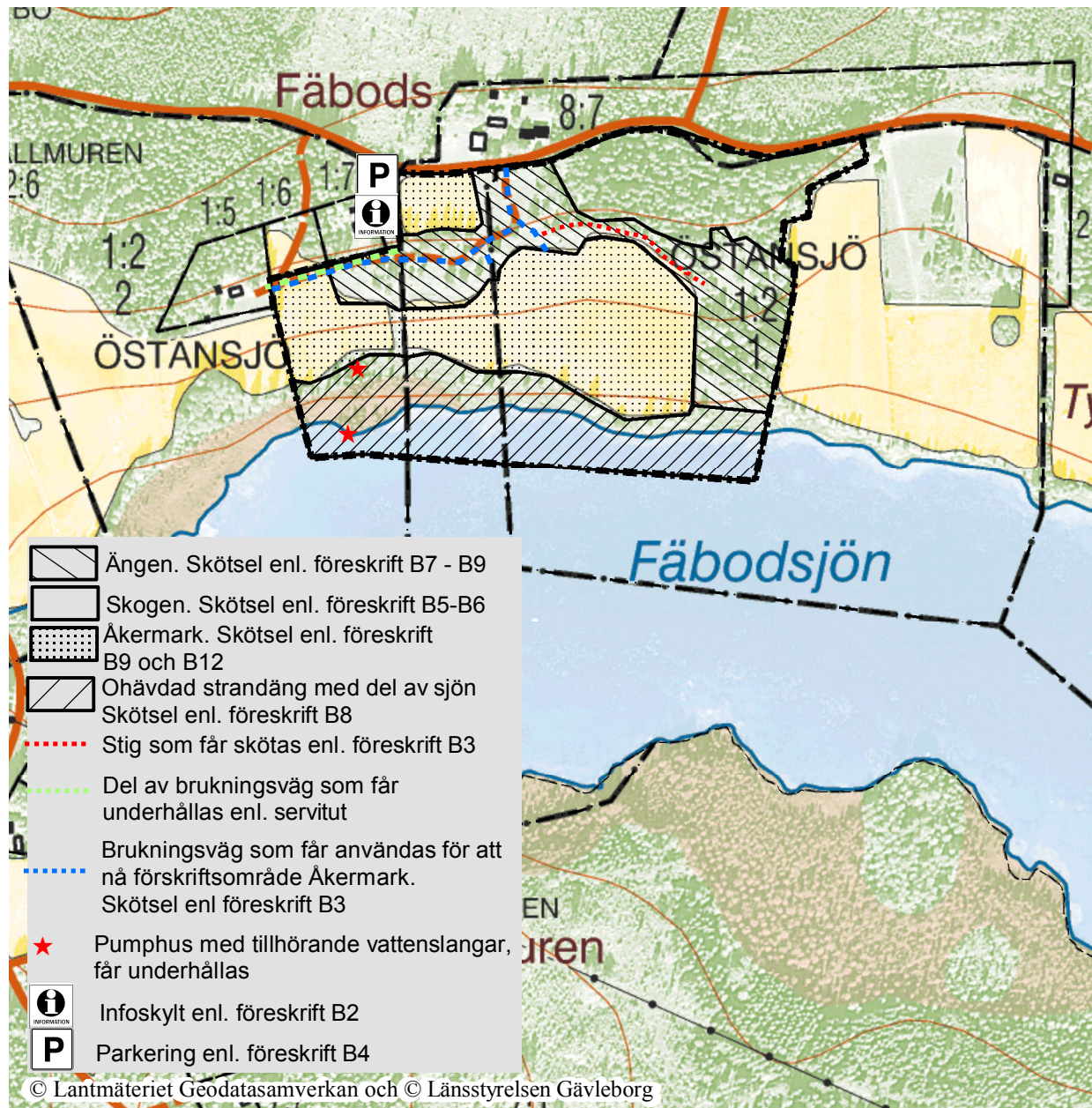
Länsstyrelsen
801 70 Gävle

Borgmästarplan

010-225 10 00

010-225 11 50

gavleborg@lansstyrelsen.se

Länsstyrelsen
Gävleborg**Fäbods naturreservat**
Föreskriftskarta

Bakgrundskarta: Fastighetskartan
Centrumkoordinater (SWEREF99 TM)
N: 6700373 E: 583658
Skala 1:5 000

0 25 50 100 150 200 250 Meter

Föreskriftskarta för Fäbods naturreservat
Gränsen är ej inmätt i fält

----- Gräns för naturreservatet
----- Fastighetsgränser

Postadress

Besöksadress

Telefon

E-post adress

Länsstyrelsen
801 70 Gävle

Borgmästarplan

010-225 10 00

gavleborg@lansstyrelsen.se

Naturvårdsenheten

Se sändlista

SKÖTSELPLAN FÖR FÄBODS NATURRESERVAT

BESKRIVNINGSDDEL

I skötselplanen anges bevarandemål för naturreservatets olika skötselområden och åtgärder som behövs för att uppfylla bevarandemålen. Naturreservatet ska utmärkas genom förvaltarens försorg enligt Naturvårdsverkets anvisningar.

1. Beskrivning av bevarandevärdena

1.1 Administrativa data

Objektnamn	Fäbods
NVR-id	21-2047844
Län	Gävleborg
Kommun	Hofors
Arealer:	Total areal 8,2 ha Därav landareal 7,1 ha Produktiv skogsmark 1,9 ha
Naturtyper enligt Natura 2000:	6510 Slätteräng i låglandet 1,4 ha
Naturtyper landareal (enligt Metrias naturtypskartering KNAS):	Granskog 0,5 ha Barrblandskog 0,1 ha Lövblandad barrskog 0,3 ha Triviallövskog 0,9 ha Övriga skogsimpediment 0,5 ha Limnogen eller saltpåverkad våtmark 0,1 ha Odlad mark 2,5 ha Äng 1,2 ha Övrigt 2,0 ha
Prioriterade bevarandevärden: Markslag	Traditionellt hävdat odlingslandskap

Naturtyper	Slåtteräng i låglandet
Strukturer	Slåtterpräglad markvegetation Öppen ängsmiljö med inslag av träd och buskar Naturlig näringsstatus på ängarna
Växt- och djursamhällen	Hävdgynnad ängsflora
Arter (röddlistekategori enligt 2015 års rödlista)	<u>Kärlväxter</u> Fältgentiana (<i>Gentianella campestris</i> subsp. <i>Campestris</i>) EN Stortimjan (<i>Thymus pulegioides</i>) VU Jungfrulin (<i>Polygala vulgaris</i>) Brudsporre (<i>Gymnadenia conopsea</i>) Svinrot (<i>Scorzonera humilis</i>) Mästerrot (<i>Peucedanum ostruthium</i>) Ängshavre (<i>Avenula pratensis</i>) Darrgräs (<i>Briza media</i>) Mandelblom (<i>Saxifraga granulata</i>) Knägräs (<i>Danthonia decumbens</i>) Kattfot (<i>Antennaria dioica</i>) Svartkämpar (<i>Plantago lanceolata</i>) Rödkämpar (<i>Plantago media</i>) Vårfingerört (<i>Potentilla crantzii</i>) Brudsporre (<i>Gymnadenia conopsea</i>) Backnejlika (<i>Dianthus deltoides</i>) Liten blåklocka (<i>Campanula rotundifolia</i>) <u>Fåglar</u> Tretåig hackspett (<i>Picoides tridactylus</i>) NT Gulsparv (<i>Emberiza citrinella</i>), VU Sävsparv (<i>Emberiza schoeniclus</i>), VU Gröngöling (<i>Picus viridis</i>), NT Tornseglare (<i>Apus apus</i>), VU Bivråk (<i>Pernis apivorus</i>), NT Buskskvätta (<i>Saxicola rubetra</i>), NT Spillkråka (<i>Dryocopus martius</i>), NT <u>Svampar:</u> Vit vaxskivling (<i>Cuphophyllus virgineus</i>)

Bebyggelse och anläggningar	Brukningsvägar, stigar, husgrunder, diken, två mindre pumphus med tillhörande vattenledningar för vatten till Östansjö 1:5 och 1:7. Servitut för båtplats och väg finns på stamfastighet Östansjö 1:2
-----------------------------	---

1.2 Historisk och nuvarande mark- och vattenanvändning

Fäbods naturreservat utgörs mestadels av ett öppet odlingslandskap med Fäbodsjön och Gjusberget i bakgrunden. Gården Fäbods har gamla anor och har troligen för länge sedan tillhört Gammelstilla bruk som fäbod. Tittar man på de historiska kartorna från 1905 och 1846 så visar de på i stort sett samma markanvändning med slätterängen och åkermark, även om den lilla skogen har brett ut sig något till idag på bekostnad av ängen. Ängen har därmed en kontinuitet av hävd med bete eller slätter på minst 200 år, kanske längre. Se historiska kartor i bilaga 6.

Den tidigare markägaren, innan staten köpte området, har bott på gården hela sitt liv. Hans föräldrar hade kor på 1940-talet som betade markerna. När de gjorde sig av med korna på 1960-talet, dröjde det några år innan han tog sig an lieslätter av ängen. Från 1991 har Naturskyddsföreningen i Hofors - Torsåker varit engagerad i ängsslätter, en halv dag varje sommar. Under hela denna tid är det markägaren och hans lie som gjort den stora delen av arbetet. Slåttern har på markägarens inrådan ägt rum sista helgen i juli.

Idag kan man uppleva Fäbods som ensligt beläget och långt från annan bebyggelse. Men går man tillbaka i tiden till den epok när det var verksamhet i Gammelstilla och Skommarhyttan, måste läget ha varit centralt med gården belägen vid vägen mitt i mellan de båda platserna. De gamla järnbruken var självförsörjande på livsmedel genom det jordbruk som bedrevs. I den formen av jordbruk ingick alltid fäboddriften som en viktig del, då alla näraliggande gräsmarker måste utnyttjas för foderproduktion för att försörja djuren under vintern. Fäbods har troligen från början varit en fäbod under Gammelstilla bruk. Precis som på många andra fäbodar odlades marken successivt upp och övergick till en permanent bosättning.

I mitten av 1600-talet förvärfvade Isak Kock torpen vid Gammelstilla och Skommarhyttan. Det blev grunden till Gammelstilla bruk som anlades 1652. Bruket med sina industribyggnader finns med på kartor från 1664, 1783–89 och 1817. Tackjärnet till bruket tillverkades i Skommarhyttan, som redan sedan 1500-talet haft en masugn. Liksom övriga bruk var man beroende av jord- och skogsbruk för sin försörjning. I takt med brukets expansion under

århundradena utvecklades även jordbruket och i med detta behovet av åker- och betesmark.

1.3 Områdets bevarandevärden

1.3.1 Biologiska bevarandevärden

Hela områdets bevarandevärden är knutna till den långa och oavbrutna historiken av årlig hävd av områdets öppna marker. Naturtypen träd- och buskbärande ängsmark är ovanlig i länet. Den långa oavbrutna hävden och frånvaron av störande ingrepp i området har lett till en anmärkningsvärt artrik flora av i länet sällsynta och rödlistade ängsväxter. Kanske är ängen den mest artrika i hela länet. Exempel på hävdgynnade växter i området är fältgentiana, stortimjan, svinrot, ängshavre, jungfrulin, brudsporre, slätterfibbla, rödkämpar, svartkämpar, darrgräs, stagg, knägräs, ormrot, mandelblomma, gullviva, kattfot, svartkämpar, ängsvädd, backnejlika, smultron, gråfibbla, brudborste, prästkrage, blåsuga och liten blåklocka. Här finns även gott om goda miljöer för fjärilar, och ängssvamp torde trivas om hävden är tillräcklig. Friheten från störande ingrepp och den öppna landskapsbilden bidrar också stort till värdet. I bilaga 5 finns ytterligare beskrivning av områdets bevarandevärde, i en skrivelse av Barbro Risberg, 2017, Naturskyddsföreningen i Hofors - Torsåker.

1.3.2 Kulturhistoriska bevarandevärden

Till kulturvärdena hör områdets långa oavbrutna hävdhistorik. Förutom att den artrika ängsfloran bibehålls bidrar hävden även till att synliggöra de odlingsrösen, jordkällare och husgrunder som finns i området. Brukningsvägar med renar mot åkermarken genomkorsar området. I den östra delen, Källarbacken, finns spår av husgrunder, sannolikt från ett gammalt gårdsläge. Dessa finns utritade på den historiska kartan från 1846. Särskilt välbevarad husgrund finns efter den gamla jordkällaren. På Källarbacken hittar man också ett litet bestånd av mästerrot, en kulturväxt som förr odlades vid gårdarna och kan ses som ett levande kulturminne. I den västliga delen av ängsmarken finns fyrkantiga hål i marken, som enligt tidigare markägaren är spår efter en bruksbebyggelse som revs för ca 150 år sedan.

1.3.3 Geovetenskapliga bevarandevärden

Området har inga kända geovetenskapliga värden.

1.3.4 Bevarandevärden för friluftsliv

Området är av litet intresse för friluftslivet men lättillgängligt via den grusväg som finns i direkt anslutning till reservatet.

1.4 Källförteckning

- Bevarandeplan för Natura 2000-området, SE0630198, Fäbods, dnr 511-7917-05
- Bränning av gräs i äldre fodermarker, Riksantikvarieämbetet, 2017
- Historiska kartor – Lantmäteriet, 2018
- Inventeringsrapport Länsstyrelsen Gävleborg, Jonas Lundin, 2016
- Inventering av ängssvamp i Gävleborgs län 2015, Länsstyrelsen Gävleborg, rapport 2016:2
- Länsstyrelsens Ängs- och hagmarksinventering, 1987, Stefan Grundström
- Persson, Arne, markägare, muntl. 2017
- Risberg, Barbro, Naturskyddsföreningen i Hofors - Torsåker, 2017
- Värdefull natur i Gävleborg, Naturvårdsprogram, Länsstyrelsen Gävleborg, rapport 1997:12
- Växter och vegetation som biologiskt kulturarv, Riksantikvarieämbetet, oktober 2016

PLANDEL

2. Skötselområden med bevarandemål och åtgärder

Naturreservatet är indelat i fem skötselområden, vilka utgår från den skötsel som ska genomföras. Skötselområdena är:

- 1: Betespräglad barrdominerad skog
- 2: Åkermark
- 3: Äng
- 4: Ohävdad strandäng med del av sjön
- 5: Information och friluftsliv

Skötselplanens skötselområde 1: Betespräglad barrdominerad skog (1,3 ha)

Beskrivning

Ett skogsområde som domineras av granar med en uppskattad ålder av 90–120 år. Enstaka rönn, björk och tall finns också spridda i beståndet. Skogen ger ett skött intryck och saknar i stort sett död ved. Några enstaka vindfällen finns, men dessa ligger kvistade och kapade på marken. Igenväxta bryn mot ängsmarken visar att skogen tidigare har betats. Skogen genomkorsas av en enkel brukningsväg från skogsbilvägen ner mot Källarbacken.

Bevarandemål

En luckig betespräglad barrdominerad skog med inslag av lövträd. I lite större gläntor består markvegetationen delvis av gräs och örter. Död ved förekommer

i form av lågor och torrakor, men inte i sådan mängd att de märkbart försvårar för eventuella betesdjuren att röra sig runt i skogen. Det finns ett biologiskt rikt skogsbryn som sträcker sig från det öppna jordbrukslandskapet in i skogen och utgör en sammanhängande länk mellan de båda. Arealen skog bibehålls på nuvarande nivå.

Skötselåtgärder

Inga skötselåtgärder är för närvarande planerade i området.

Framöver planeras frihuggning av vissa lämpliga träd och buskar för att återskapa en funktionell biologiskt rik brynmiljö mellan skötselområde 3, ången och skötselområde 1, skogen.

Vid eventuell betesdrift i området krävs ett stängsel.

Försiktig luckhuggning får göras för att bibehålla och utveckla en luckig och gles skog med gläntor för att efterlikna bete. Uppslag av smågran i befintliga och blivande luckor får röjas efter behov. Avverkade träd och ris får tas ut ur naturreservatet.

Skötselplanens skötselområde 2: Åkermark (2,9 ha)

Beskrivning

Traditionellt brukad åkermark i svag sluttning ner mot Fåbodsjön. De västligaste delarna ligger idag i träda medan den stora östliga åkern aktivt brukas, idag med spannmålsodling. En liten gräsbevuxen åkermark finns också alldeles intill vägen.

Bevarandemål

Området är öppet för att säkra ljusinsläppet till ängsmarken och bidra till den öppna landskapsbilden. Arealen öppen mark är minst 2,9 ha.

Skötselåtgärder:

Genomföra åtgärder som exempelvis att slå, beta, odla eller betesputsa marken så att den hålls öppen på sådant sätt så att syftet med naturreservatet uppfylls.

Vid eventuell betesdrift i området krävs ett stängsel.

Om det i framtiden har uppkommit hävdgynnade naturvärden/flora på åkermark i området kan det vara fördelaktigt att upphöra med plöjning/uppodling och i stället utföra slåtter eller bete för att gynna dessa värden.

Skötselplanens skötselområde 3: Äng, (1,9 ha)Beskrivning

Slåtterängen ligger i sluttningen ner mot Fäbodsjön och omges av skogsmark och brukade åkrar. De dominerande vegetationstyperna är örtrik friskäng och torräng av fårsvingeltyp. Marken utgörs både av helt öppen äng och en del träd- och buskbärande äng. Området har sedan lång tid tillbaka, kanske mer än 200 år, hållits öppet genom slåtter eller bete. Den långa obrutna hävden och frånvaron av störande ingrepp har resulterat i en ängsflora som är en av de mest artrika i länet. I den östra delen, Källarbacken, finns spår av husgrunder, sannolikt från ett gammalt gårdsläge. Särskilt välbevarad husgrund finns efter den gamla jordkällaren. Söder om dessa husgrunder finns ett område som idag kan betecknas som skog, men som på de historiska kartorna tidigare var äng.

Bevarandemål

Markvegetationen är tydligt präglad av slåtter med bortförsel av hö och har en för naturtypen naturlig artsammansättning. Ingen skadlig förnaansamling finns. Det råder naturlig näringsstatus på ängen.

I Natura 2000-området är ängen öppen utan vedartad igenväxningsvegetation med ett glest skikt av enar och björkar. Krontäckning av träd och buskar, som inte är av igenväxningskaraktär, är 0–30%.

I den östra delen och söder om Källarbacken finns en trädbärande ängsmark med ett glest trädskikt.

Arealen Slåtteräng i låglandet (6510) är minst 1,4 ha.

Skötselåtgärder:

Vid lämplig tidpunkt på året för att uppfylla syftet med reservatet genomförs årligen fagning och slåtter av ängen med skärande redskap så som exempelvis lie, slåtterbalk eller röjsåg med skärande klinga. Traditionellt sett har slåttern genomförts vid månadsskiftet juli/augusti vilket bör ses som ett riktmärke för tidpunkt. Slåttertidpunkt för att gynna fältgentiana bör om möjligt beaktas.

Bete är ett andrahandsalternativ till slåtter där en avvägning bör göras vilka typer av djur som är lämpliga för området för att inte skada den artrika floran. Även vilken tidpunkt som är lämplig för betesläpp bör avvägas gentemot vad som mest gynnar den artrika floran. Sent betesläpp har visat sig på vissa ställen varit ett bra komplement till slåtter. Vid eventuell betesdrift i området krävs ett stängsel.

Undantagsvis kan bränning genomföras som en alternativ metod för att gynna vissa arter där det visat sig att bränning är effektivt. Bränning genomförs på våren och föregås av ett slåtterfritt år.

Nedfallna träd transporteras bort från området för att inte skada ängen. Eventuell vedartad igenväxningsvegetation röjs bort. Material efter slätter och övrigt bortröjt material transporteras bort från reservatet.

Om liljekonvaljerna sprider sig och påverkar området negativt bör dessa bekämpas på lämpligt sätt, liksom om invasiva arter påträffas i området.

Underhåll av befintliga stigar och brukningsvägar genomförs.

I den trädbärande före detta ängsmarken söder om Källarbacken bör en del träd tas bort, främst yngre gran, för att öppna upp området och återställa det till trädbärande ängsmark. Återväxten av nya träd bör ändå säkras. En bedömning av vad som ska avverkas får göras träd för träd. Inga större avverkningsfordon som kan förstöra marken får användas. Här växer ett bestånd med svinrot som det bör tas extra hänsyn till. Jordkällaren på Källarbacken bevaras och hålls fri från igenväxning och skyddas från betande djur.

Skötselplanens skötselområde 4: Ohävdad strandäng med del av sjön (2,1 ha)

Beskrivning

Mot sjön mellan åkermarken och vattenlinjen ligger en 20–50 m bred ohävdad strandremsa. Där växer piprör, bladvass, högrörter och oftast lågvuxet vide. Enstaka björkar har spridit sig i strandkanten och i den västligaste delen tillkommer även en del medelålders granar och tallar. På de historiska kartorna från år 1846 och 1905 ser man att stranden då hävdades som äng. Där framgår också att man på 1800-talet slog områden för foder ute i sjön, sjöslag.

Bevarandemål

Området för strandremsan är öppet till halvöppet, spridda träd och buskar finns. Den öppna landskapsbilden är väl bevarad. Arealen bibehålls till nuvarande nivå eller minskar till förmån för hävdad ängsmark.

Skötselåtgärder:

Inga skötselåtgärder är för närvarande planerade. Vid behov genomförs röjning av igenväxningsvegetation så sjön syns och den öppna landskapsbilden bevaras. Vid eventuell betesdrift i området krävs ett stängsel.

Skötselplanens skötselområde 5: Information och friluftsliv

Beskrivning

Området är av litet intresse för friluftslivet. Den öppna och för många tilltalande landskapsbilden tillsammans med den artrika floran på ängen kan ändå locka besökare. Området är lättillgängligt då vägen passerar alldeles intill.

Bevarandemål:

Naturreservatets gräns är tydligt markerad. En väl underhållen parkeringsplats finns, (se förslag på placering på karta sida 12). Information om naturreservatet finns tillgänglig på länsstyrelsens hemsida.

Skötselåtgärder:

Markering och underhåll av områdets gräns. Informationstavla sätts upp på föreslagen eller alternativ plats och underhålls. En parkeringsplats anläggs på föreslagen eller alternativ plats och underhålls. Information om naturreservatet läggs ut och ajourhålls på länsstyrelsens hemsida.

Underhåll av befintliga stigar och brukningsvägar genomförs. Om behov uppstår bör stigarna markeras för att underlätta för besökare att följa dessa och inte gå på sidan om och därmed påverka ängsfloran negativt eller försvåra slåttern.

3. Uppföljning

3.1 Uppföljning av skötselåtgärder

Länsstyrelsens personal eller andra av länsstyrelsen anlitade entreprenörer ansvarar för dokumentation och rapportering av vilka åtgärder som genomförts och när de genomförts. Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning och utvärdering av genomförda skötselåtgärder sker för:

- Årlig hävd av ängen
- Öppethållande av åkermarken
- Restaurering av brynmiljö mellan skogen och ängen
- Återställning av skog till trädbärande ängsmark söder om Källarbacken
- Gränsmarkering, informationstavlor, parkering, underhåll av stig- och brukningsvägar

3.2 Uppföljning av bevarandemål

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljningen specificeras i dokumentet "Uppföljningsplan för Fäbods naturreservat" vilket fastställs i samband med naturreservatets bildande. Mer information om Länsstyrelsens uppföljning finns i "Uppföljning av skyddade områden i Gävleborgs län – policy och översiktlig plan 2012".

4. Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder

Skötselåtgärd	När	Var	Frekvens	Priori- tering	Finansiering
Markering och underhåll av naturreservatets gräns	Initialt och därefter vid behov	Se beslutskarta, bilaga 1	Engångsåtgärd samt återkommande	1	Skötselanslag
Ta fram, sätta upp och underhålla minst en informations-tavla	Initialt och därefter vid behov	Se skötselkarta, sida 12	Engångsåtgärd samt återkommande	1	Skötselanslag
Tillhandahålla information om reservatet på länsstyrelsens hemsida	Initialt och därefter vid behov	Länsstyrelsens hemsida	Återkommande	1	Skötselanslag
Underhåll av befintliga stigar och brukningsvägar	Vid behov	I hela reservatet	Återkommande	2	Skötselanslaget
Markering av befintliga stigar och brukningsvägar	Vid behov	Ängen, se skötselkarta, sida 12	Engångsåtgärd samt återkommande	3	Skötselanslaget
Jordkällaren underhålls	Vid behov	Ängen, se skötselkarta, sida 12	Återkommande	3	Skötselanslaget
Anläggande och underhåll av parkeringsplats	Initialt och därefter vid behov	Se skötselkarta, sida 12	Engångsåtgärd samt återkommande	1	Skötselanslaget
Restaurering av skogsbyn	Initialt och därefter vid behov	Skogen, se skötselkarta, sida 12	Engångsåtgärd	2	Skötselanslaget
Luckhuggning och röjning av smågran	Vid behov	Skogen, se skötselkarta sida 12	Återkommande	3	Skötselanslaget
Plockhuggning av träd	Försiktigt vid behov	Ängen, se skötselkarta, sida 12	Återkommande	3	Skötselanslaget

Återställning av skog till trädbärande äng	Initialt och därefter vid behov	Ängen söder om Källarbacken, se skötselkarta sida 12	Engångsåtgärd samt återkommande	3	Skötselanslaget
Fagning	Årligen	Ängen, se skötselkarta sida 12	Återkommande	1	Skötselanslag
Hävd genom slåtter, samt borttag av material efter slåtter	Årligen	Ängen, se skötselkarta, sida 12	Återkommande	1	Skötselanslag
Genomförande av borttagning av nedfallna träd	Vid behov	Ängen, se skötselkarta, sida 12	Återkommande	3	Skötselanslaget
Röjning av igenväxningsvegetation	Vid behov	I hela reservatet	Återkommande	3	Skötselanslaget
Bekämpning av liljekonvaljer	Vid behov	Ängen, se skötselkarta, sida 12	Återkommande	3	Skötselanslaget
Genomförande av bete	Vid behov	I hela reservatet	Återkommande	3	Skötselanslaget eller annan finansiering
Genomförande av bränning	Vid behov	Ängen, se skötselkarta, sida 12	Återkommande men inte årligen	3	Skötselanslaget eller annan finansiering
Genomförande av stängsling	Vid behov	I hela reservatet	Återkommande	3	Skötselanslaget eller annan finansiering
Genomförande av öppet-hållande av jordbruksmark	Årligen	Åkermark, se skötselkarta, sida 12	Återkommande	1	Skötselanslaget eller annan finansiering

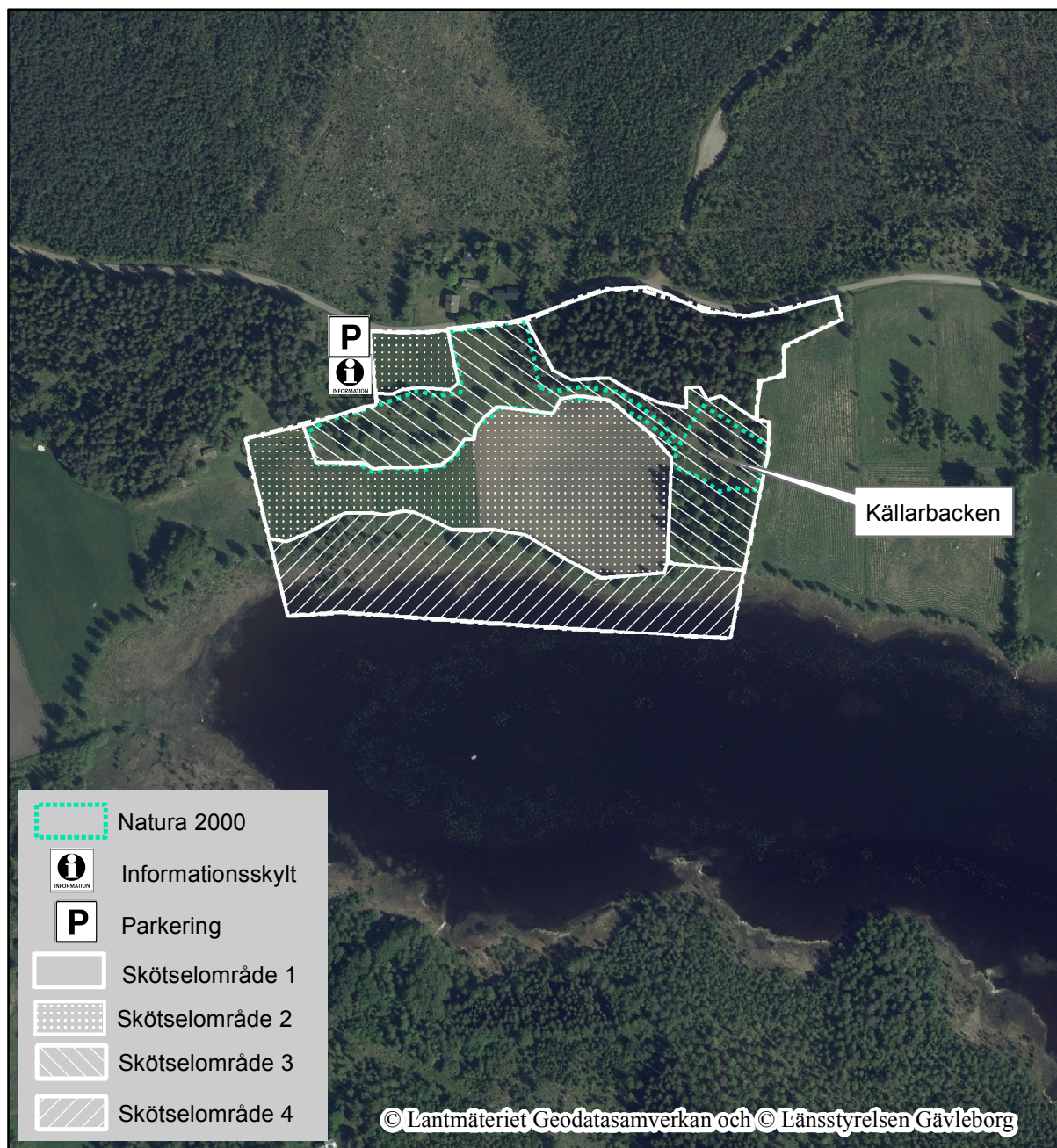
5. Revidering

Skötselplanen gäller tillsvidare, men bör löpande ses över och revideras vid behov. Om inte tidigare kan det vara lämpligt att revidera skötselplanen om ca 15 år.

Länsstyrelsen
Gävleborg

Fäbods naturreservat Skötselkarta

Bakgrundskarta: Ortofoto

Skala 1:5 000

0 25 50 100 150 200 250 Meter

Karta tillhörande skötselplan för Fäbods naturreservat
Gränsen är ej inmätt i fält

Centrumkoordinater (SWEREF99 TM)
N: 6700373 E: 583658

Postadress	Besöksadress	Telefon	Faxnummer	E-post adress
Länsstyrelsen 801 70 Gävle	Borgmästarplan	010-225 10 00	010-225 11 50	gavleborg@lansstyrelsen.se

Slåtterängen vid Fäbods i Torsåker

Barbro Risberg, 2017-11-16

Vid en mindre väg som svänger av mot öster från väg 68 i Hästbo, söder om Torsåker ligger gården Fäbods. Den har gamla anor och har troligen för länge sedan tillhört Gammelstilla bruk. Läget kan också beskrivas som mitt emellan Hästbo och Gammelstilla. Byn heter Östansjö och den ligger vid Fäbodsjön, som på äldre kartor har namnet Östansjön.

Idag ligger boningshuset och den gamla ladugården norr om vägen och den odlade marken söder om den. Omedelbart söder om vägen ligger en äng, som hör till de finaste i länet vad artrikedomen beträffar. Den är 2,3 ha stor och sträcker sig i öst-västlig riktning ca 250 m. Söder om ängen finns dels en åker, dels en gammal vall som också börjar få intressanta inslag. Ängen är Natura 2000-område.

Markägare här är Arne Persson, som bott på gården hela sitt liv. Arne har arbetat i skogen för Domänverket under sin yrkesverksamma tid. När hans föräldrar gjorde sig av med korna på 1960-talet, dröjde det några år innan han tog sig an lieslåtter av ängen. Hans huvudsyfte var att hålla ängen öppen för att kunna se den vackra utsikten över sjön med Gjusberget i fonden.

1987 genomfördes en ängs - och hagmarksinventering i Gävleborgs län. Det var då som inventeraren Stefan Grundström upptäckte ängens botaniska kvaliteer. Han och Jonas Lundin lade ut kvadratmeterstora provytor på ängen. Den artrikaste rutan hade 38 arter. Från 1991 har Naturskyddsföreningen i Hofors - Torsåker varit engagerad i ängsslåtter, en halv dag varje sommar. Under hela denna tid är det Arne och hans lie som gjort den stora delen av arbetet. Slåttern har på Arnes inrådan ägt rum sista helgen i juli. Han tycker att gräset blir för svårslaget om man väntar längre.

Ängen består dels av en hävdad öppen yta och en träd- och buskbärande del. I april blommar ett mindre antal blåsippplantor *Hepatica nobilis* och vitsippor *Anemone nemorosa*. I maj kommer Taubevisans arter: gullviva *Primula veris*, mandelblom *Saxifraga granulata*, kattfot *Antennaria dioica* och blå viol *Viola canina* (ängsviol). Svartkämpar *Plantago lanceolata* är också en tidig art, som finns i stort antal, liksom vårfingerört *Potentilla crantzii*.

Redan i maj börjar jungfrulinet *Polygala vulgaris* att blomma. Det är en art som har sin huvudutbredning i länet här i södra delen av Torsåker. Jungfrulin är den art som svarat mest positivt på slåttern. Det har också spritts till den angränsande gamla vällen. Det är oerhört glädjande, för arten har försvunnit från en del av sina växtplatser i trakten på grund av igenväxning.

Darrgräset *Briza media* är dominerande på vissa delar av ängen. Det ger intryck av att öka. Ängshavre *Arrhenatherum pratensis* är rikt förekommande med sina stora tuvor med blågröna blad. Det blommar ofta rikligt och en tid på sommaren ser man på långa stjälkar, de silvriga vipporna som är lätt identifierade. Knägräs *Danthonia decumbens* finns också i stort antal. Det håller sig i första hand till den gamla väg som går genom området, och växer rikligt rikligt på en ogödslad gräsmatta på en angränsande sommarstugetomt. Stagg *Nardus stricta*, är också en karaktärsart, särskilt längs den gamla väg som går i södra kanten av området. Längs den vägen i en dikeskant mot söder växer också två stora bestånd av stortimjan *Thymus pulegioides*. De brukar blomma rikligt.

Brudsporrarna *Gymnadenia conopsea* är nyckfulla i sin förekomst och varierar i antal mellan åren. Den högsta noteringen är 140 ex år 1999. Det lägsta antalet är 34 ex. år 2011. Normalt har det under den här perioden blommat 70–80 ex. varje sommar. Arne säger att brudsporrarna är känsliga för kalla perioder under våren. Plantorna av brudsporre utvecklas väldigt snabbt. Från det att blomstjälken börjar växa tills att blomman är utslagen tar det bara en vecka. Blomningen sker i midsommarveckan. Brudsporre har på senare år också etablerat sig också i den trädbärande delen av ängen, där likaså fältgentianan *Gentianella campestris* växer. Den verkar vara beroende av regn. 2001 var det en maxnotering med 50 blommande ex.

I området finns rester av äldre bebyggelse. På den artrikaste delen av ängen finns ett röse på en plats där äldre kartor visar att det legat ett hus. På det röset växer backruta *Thalictrum simplex*. Den östligaste delen av området kallas Källarbacken av den anledningen att det där finns en gammal jordkällare och dessutom rester av husgrunder. Här är inte lika artrikt. Det finns stora inslag av backnejlika *Dianthus deltoides*, liten blåklocka *Campanula rotundifolia* och backanis *Pimpinella saxifraga*. Här finns också ett bestånd av mästerrot *Peucedanum ostruthium*. Det står precis i skogskanten och jag har aldrig sett det blomma här. De gånger jag ser mästerroten blomma står den exponerad för ljus. Här hittade Länsstyrelsens arbetslag vid slåttern ifjol ett bestånd av svinrot *Scorzonera humilis*. Det är en gammal kulturföljeslagare som kommit in med äldre jordbruk. I Gästrikland är endast två växtplatser för arten kända och den har också nordgräns i landskapet.

Andra arter som kan nämnas är bl. a. borsttistel *Cirsium helenioides*. Den har slåtteranknytning genom att det sägs att när man synade att det var ordentligt räfsat, tittade efter om det fanns kvar blad av brudborste. De var lätta att upptäcka med sina ljusa bladundersidor. Daggkåpor vittnar om kulturpåverkan. De arter jag identifierat är betesdaggkåpa *Alchemilla monticola*, glansdaggkåpa *Alchemilla micans* och kanske lite oväntat rikligt med sammetsdaggkåpa *Alchemilla glaucescens*. Fläckvis kan det vara ett stort inslag av ängsvädd *Succisa pratensis*. De låter vi stå kvar eftersom de är mycket attraktiva för fjärilar. Vi har sett spår efter fjärilslarver som betat på många blad. Det leder tankarna till vädnnätfjäril, som vi iakttagit vid en skogsbilväg i närheten. När fjärilssäsongen är över slår Arne vädarna.

Några arter som jag i stort sett har saknat är låsbräken *Botrychium lunaria* och blåsuga *Ajuga pyramidalis*. Av dem har jag sett vardera ett enda ex. under en sommar, sen har de inte varit synliga mera. En art som med tanke på mångfalden breder ut sig allt mer är liljekonvalj *Convallaria majalis*. Den får vi snarare anstränga oss för att hålla tillbaka.

Slåttern är en absolut förutsättning för att vi ska få uppleva blomsterprakten och artrikedomen här. Ängen har en kontinuitet i hävd med bete eller slåtter i minst 200 år, kanske längre. Skulle den utebli i bara några få år skulle skadan vara obotlig och förfallet sätta in. Det är verkligen värt några timmar av en sommar att få bidra till kontinuiteten och till fortsatt artrikedom, men också för att få uppleva känslan av att vara en länk i den långa kedjan av markens skötsel här på ängen.

Laga skifte 1905 Östansjö by, Fäbodesjön,

https://etjanster.lantmateriet.se/historiskakartor/s/show.html?archive=REG&showmap=true&searchType=v&nbOfImages=62&sd_base=lm21&sd_ktun=0002vwvk&mdat=20170102201124435506

Agricultural number A. 10000	Inböningsjord.					Afröningsjord.					Impediment.	
	Areal.		Uppskattning.			Areal.		Uppskattning.			Areal.	
	Hektar.	Kvadrater.	Hektar.	Kvadrater.	Hektar.	Hektar.	Kvadrater.	Hektar.	Kvadrater.	Hektar.	Kvadrater.	Hektar.
<i>Beskrifning</i>												
<i>Öfver alla ägarna till Östansjö by, om</i>												
<i>två öreslands skatt, till försäker förken</i>												
<i>af Jämsleborgs län, upprättad år 1905</i>												
<i>Skiftet vid Fäbör-</i>												
<i>går:</i>												
1	Skogsmark	15			39		31.6667					
2	do	15			1.01		56.1111					
3	do	25			65.50		26.20					
4	do, skäl	4			34.50		13.6250					
5	do, myr	30			12		60					
6	do, do	30			16.50		82.50					
7	do	2			25		12.50					
8	do	2			05		02.50					
9	Äng	15	29	01.93.33								
10a	Äker	25	19	07.60								
10b	Låg som äng	10	01.10	- 11								
11	Äng, stenslutt	35	10.60	- 42.40								
12	do, do	25	02.50	- 10								
13	do, do	25	11.40	- 45.60								
14	do, do	25	12.30	- 49.20								
15	do, do	25	03.50	- 14								
16	Äker, stenslutt	15	95	52.77.78							-10	
17	Äng	20	45	02.25								
18	do, luddent	20	27	01.35								
19	Äker	16	20.50	12.81.25								
	Öfverförs	276.90	80.44.56	3.18.50	1.34.02.78						-10	

Agricultural number A. 10000	Inböningsjord.					Afröningsjord.					Impediment.	
	Areal.		Uppskattning.			Areal.		Uppskattning.			Areal.	
	Hektar.	Kvadrater.	Hektar.	Kvadrater.	Hektar.	Hektar.	Kvadrater.	Hektar.	Kvadrater.	Hektar.	Kvadrater.	Hektar.
	<i>Öfverförs</i>											
20	Äker	2	11.50	05.75								
21a	do	16	18.10	11.31.25								
21b	do	3	22	07.33.33								
22	do	15	10.50	07								
23	Äng	15	24	05.60								
24	Äker	2	20.60	10.30								
25	do	18	17.50	09.72.22								
26	Äng	15	36	02.40								
27	Låg som äng	15	01.70	- 11.33								
28	Äker (stenslutt)	3	06	02							10	
29	do	17	12	07.05.88								
30	do	17	14.50	08.52.94								
31	do	17	02.30	01.35.39								
32	Äng	20	04.40	- 22								
33	do	20	19.50	- 97.50								
34	do, ren	20	01.50	- 07.50								
35	do, do	20	01.60	- 08								
36	do, do	15	03	- 20								
37	Äker	18	05.80	03.22.22								
38	do	18	01.60	- 88.89								
39	Lätt	25	39	15.60								
40	Äng, ren	15	03	- 20								
41	Skogsmark	2			37.50		18.75					
42	do	2			03.80		01.90					
43	do	17			55		32.35.29					
44	do	17			06.50		03.82.35					
45	do	2			02.40		01.20					
46	do	2			10		05					
	Öfverförs	5.53	17.637.91	4.33.70	1.97.05.42						-20	

Köfigerrens nummer i korten.		Iordningsjord.					Afrönningsjord.					Inpödnest.	
		Areal.		Uppskattning.			Areal.		Uppskattning.			Areal.	
		Grostal.	Hektar.	Ar.	Kvadrater.	Kvadratmeter.	Hektar.	Ar.	Kvadrater.	Kvadratmeter.	Hektar.	Ar.	Kvadrater.
	<i>Ofrönnings</i>		553		176377		43370		1970582				
17a	<i>Väg</i>												1550
17b	<i>d.</i>												1050
18	<i>äng</i>	10	2430		42								
19	<i>skov</i>	2	2320		6110								
20	<i>d.</i>	2	1180		6590								
21	<i>äng, ren</i>	12	2240		20								
22	<i>Skogsmark</i>	17					114		259834				
23	<i>äng, ren</i>	15	2360		1733								
24	<i>skov</i>	13	2150		119444								
25	<i>d.</i>	13	2550		197222								
26	<i>d. (stenar)</i>	3	37		1930								10
27	<i>d. (d. 18)</i>	52			3080								10
28	<i>d.</i>	13	31		172322								
29	<i>d.</i>	17	52		305582								
30	<i>äng, ren</i>	15	2240		-16-								
31	<i>skov</i>	15	1950		13								
32	<i>äng</i>	15	1050		70								
33	<i>d.</i>	15	6650		244333								
34	<i>Väg som äng</i>	15	2450		-30-								
35	<i>Skogsmark</i>	2					5150		2575				
36	<i>d.</i>	13					2450		136111				
37	<i>äng</i>	20	2160		-89-								
38	<i>d.</i>	20	89		45								
39	<i>skov</i>	16	21		131250								
40	<i>äng</i>	20	1820		-11-								
41a	<i>skov</i>	12	4950		4125								
41b	<i>äng</i>	15	14		9323								
42	<i>skov</i>	11	40		262606								
	<i>Ofrönnings</i>		104790										2640

Nr 124 b. Hane W. Tullberg, Stockholm. - 5. 2.

59

Köfigerrens nummer i korten.		Iordningsjord.					Afrönningsjord.					Inpödnest.	
		Areal.		Uppskattning.			Areal.		Uppskattning.			Areal.	
		Grostal.	Hektar.	Ar.	Kvadrater.	Kvadratmeter.	Hektar.	Ar.	Kvadrater.	Kvadratmeter.	Hektar.	Ar.	Kvadrater.
	<i>Ofrönnings</i>		104790		4495546		53370		2622777				
73	<i>skov</i>	1	6550		6550								
74	<i>äng</i>	15	58		238667								
75a	<i>skov stens</i>	14	7140		242223								21-
75b	<i>Väg som äng</i>	15	2850		303571								
76	<i>skov stens</i>	3	5750		1875								20
77	<i>äng</i>	15	12		-80-								
78a	<i>skov stens</i>	2	95		4750								250
78b	<i>äng</i>	25	60		-2240								
79	<i>Väg som äng</i>	15	62		-1323								
80	<i>äng</i>	8	19		-223750								
81	<i>Väg som äng</i>	15	62		-1323								
82	<i>äng</i>	8	6140		-80-								
83	<i>d. Strand</i>	20	23		-15-								
84	<i>d.</i>	15	12		-80-								

Laga skifte 1846, Österhästbo, Fäbodesjön

https://etjanster.lantmateriet.se/historiskakartor/s/show.html?archive=REG&showmap=true&searchType=v&nbOfImages=104&sd_base=lm21&sd_ktun=0002vtr3&mdat=20170102194314224903

Markerade gröna täkter har nummer 664, 664a, 665, 666, 666a, 666b, 666c.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Om Ni vill överklaga detta beslut skall Ni göra det **skriftligen** hos **Regeringen, Miljödepartementet**.

Brevet med överklagandet skall dock lämnas eller skickas till:

Länsstyrelsen Gävleborg
801 70 Gävle

eller via e-post till:

gavleborg@lansstyrelsen.se

Skrivelsen med överklagandet måste ha kommit in till Länsstyrelsen **inom tre veckor** från den dag Ni fick del av beslutet.

Om överklagandet kommer in för sent kan det inte tas upp till prövning.

I överklagandet ska Ni ange

1. Ert namn och Er adress
2. vilket beslut Ni överklagar (diarienummer eller motsvarande)
3. vilken ändring Ni vill ha, samt
4. vilka skäl Ni anser att Ni har för ändringen.

Vill Ni veta mera om hur man överklagar kan Ni ta kontakt med Naturvårdsenheten vid Länsstyrelsen, telefon 010-225 10 00.

UPPLYSNINGAR

Regeringen prövar efter överklagande beslut av statliga myndigheter i frågor som rör bildande av naturreservat, utom frågor om ersättning, (18 kap 1 § miljöbalken).

Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet, Skogsstyrelsen och Havs- och vattenmyndigheten får överklaga beslut om bildande av naturreservat (40 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.).

Beslut om bildande av naturreservat får även överklagas av den som domen eller beslutet angår, om avgörandet har gått honom eller henne emot samt den myndighet, kommunala nämnd eller annan som enligt vad som är särskilt föreskrivet i balken eller i föreskrifter meddelade med stöd av balken har rätt att överklaga. Denna paragraf innebär inte någon inskränkning av rätten att överklaga enligt bestämmelser i rättegångsbalken (16 kap 12 § miljöbalken).